

Occupy Wall Street

Studenten zullen zich in de toekomst meer in de schulden moeten steken om hun studie te financieren, aldus premier Rutte (Ad Valvas 23/9/2011).¹ En dat is volgens hem ook geen probleem, want die investering verdient zich later terug met hogere arbeidsinkomsten. Dat uitgangspunt is niet nieuw: het werd ook door eerdere kabinetten gehuldigd. Wel nieuw is dat studenten tegenwoordig met een langstudeerdersboete worden gestraft als ze, in plaats van te lenen, de studie met een betaalde baan combineren. Kortom: volgens het moderne Onderwijswoordenboek moet de student bedrijfsmatig denken.² Hij (zij) moet zich als een 'business unit' gedragen die investeert in eigen 'human capital' teneinde dat, na afstuderen, profijtelijk te exploiteren. Hieruit spreekt niet alleen een afschuwelijke reductie van jonge mensen tot economische wezens, maar ook een absurde simplificatie van de economische werkelijkheid. Men gaat er ten onrechte van uit dat studenten en aspirant-studenten over voldoende informatie kunnen beschikken om voor zichzelf een gezond 'business plan' op te stellen en verantwoorde investeringsbeslissingen te nemen. Wie op 18- tot 25-jarige leeftijd schulden aangaat om eigen 'human capital' te verhogen, trekt een wissel op een onzekere toekomst. Hoe staan studenten en jonge afgestudeerden daar tegenover?

Jenna Johnson keek rond op Occupy Wall Street en zij signaleerde dat demonstranten zich ook tegen de hoge studieschulden keren (Washington Post 10/10/2011).³ Deze demonstraties richten zich primair tegen vormen van financieel kapitalisme die de samenleving ontwrichten en de burgers duperen. Op het eerste gezicht is het dan verwonderlijk dat demonstranten hun pijlen ook op de studiefinanciering richten. Maar als je even dóórdenkt, hebben ze goede redenen om de studiefinanciering met financieel kapitalisme te associëren.

In de eerste plaats kunnen Amerikaanse demonstranten een directe reden aanvoeren. Door de financieel-economische crisis zijn mensen sinds 2008 in financiële moeilijkheden geraakt. De verwachte loonsverhogingen bleven uit of men werd zelfs werkloos. Men kan de rente en aflossingen van de woning-hypotheek en van de studieschuld niet meer opbrengen en verkoop van het huis biedt geen soelaas omdat de Amerikaanse huizenprijzen zijn ingestort.

Maar in de tweede plaats kunnen mensen met een studieschuld ook fundamentele redenen aanvoeren om de straat op te gaan tegen het financiële kapitalisme. Ze richten zich dan niet zozeer tegen het onverantwoordelijke graaigedrag van banken en speculanten, maar tegen een overheid die studenten en potentiële studenten met een driedelige boodschap bestoekt:

- het is je maatschappelijke plicht om je talenten te ontwikkelen en de school- en studieloopbaan ook na de leerplichtige leeftijd te vervolgen;
- aangezien je, statistisch gezien, een goede kans maakt dat post-secundaire opleidingen later tot een hoger inkomen zullen leiden, moet je op grond van het profijtbeginsel een substantiële bijdrage aan de opleidingskosten leveren (verhoging van de collegegelden, verlaging van overheids subsidies voor onderwijsinstellingen) en is het niet onredelijk dat je ook voor je overige studiekosten en kosten van levensonderhoud opdraait (verlaging of afschaffing van uitkeringen voor studenten); en
- als je die kosten niet kunt opbrengen, dan is het verstandig een studielening aan te gaan, zodat je zo snel mogelijk afstudeert teneinde je aldus vergaarde 'human capital' te gelde te maken.

En in het Nederlandse hoger onderwijs komt er nog een driedelige boodschap bij:

- de overheid acht het ongewenst dat je werkt naast je studie en op die manier studieschulden tracht te voorkomen: zij geeft geen belastingaftrek voor gemaakte studiekosten en legt een langstudeerdersboete op als je teveel studievertraging oploopt;
- de overheid is niet bereid aan armlastige, veelbelovende studenten een ruimhartige studiebeurs-om-niet te verstrekken;
- de overheid is weliswaar bereid rentedragende studieleningen te verstrekken, maar daarbij rekent zij een *variabele* rente, gebaseerd op de rente die de overheid op haar staatsleningen moet betalen [bij het aangaan van de lening kun je derhalve niet voorspellen hoeveel je uiteindelijk, rente op rente, moet terugbetalen].

Studenten krijgen dus van de overheid de boodschap mee dat ze zich in de schulden moeten steken, terwijl ze op dat moment nog geen enkele zekerheid hebben dat ze een diploma zullen halen en dat ze die schulden zullen kunnen afbetalen. Nee, op dat moment kunnen ze zelfs nog niet inschatten hoe hoog die schulden zullen oplopen. Hun wordt een va-banque mentaliteit opgedrongen die ze, terecht, associëren met de uitgangspunten van het financiële kapitalisme: risico nemen en kijken waar het schip strandt. En

waar ze zich dan nog extra boos om maken is dat zij bijna levenslang met die schulden blijven zitten, terwijl de financiële grootsjoemelaars vaak kans zijn om hun verliezen op hun klanten, op de kleine aandeelhouders, spaarders, werknemers en gepensioneerden of op de belastingbetalers en uitkerings-trekkers af te wentelen. Sterker nog: de Nederlandse overheid gedraagt zich als een grootkapitalist die studenten zeer risicovolle leningen aansmeert, waarbij de baten aan de BV Nederland toevallen terwijl de risico's nagenoeg geheel op de individuele student worden afgewenteld.

Ik kan me dus goed voorstellen dat demonstranten in het kader van Occupy Wall Street (c.q. Damrak, c.q. Malieveld) tegen de steeds hogere studieschulden protesteren, bijvoorbeeld onder het banier:

- verlaag de collegegelden en schaf de langstudeerdersboete af;
- bied goede faciliteiten voor duale of deeltijdstudie;
- geef veelbelovende armlastige studenten een studiebeurs-om-niet;
- geef studenten recht op een rentedragende studielening, maar scheld het eventuele schuldrestant kwijt nadat de student *maximaal vijftien jaar lang* een *inkomensafhankelijke* annuïteit voor rente en aflossing heeft betaald.⁴

Wes Holleman

weblog onderwijs 18-10-2011

<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

¹ <http://www.advalvas.vu.nl/nieuws/1381-rutte-wil-studenten-steeds-meer-laten-lenen-.html>. De basisbeurs voor de masterfase wordt afgeschaft en men sluit niet uit dat ook de basisbeurs voor de bachelorfase op den duur zal verdwijnen.

² <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1958> (11/8/2010)

³ http://www.washingtonpost.com/blogs/campus-overload/post/at-occupy-wall-street-protests-student-loan-frustration/2011/10/10/gIQAV5CHaL_blog.html

⁴ Volgens de bestaande stufi-regeling is de verschuldigde annuïteit, als ik 't goed begrijp, slechts tot op zekere hoogte inkomensafhankelijk: mochten beide gezinspartners een studieschuld hebben en armlastig zijn, dan moeten ze samen desondanks minimaal zo'n 1100 euro per jaar op die schuld afbetalen. En in de *Beleidsnotitie Studiefinanciering* (11/3/2011) kondigt het kabinet-Rutte aan, de terugbetalingstermijn van de studieschuld te willen verlengen van 15 naar 20 jaar, zodat méér mensen verplicht worden ondanks de jaarlijkse draagkrachtcouance hun *gehele* schuld (inclusief rente op rente) af te lossen; pas na die twintig jaar wordt de restantschuld kwijtgescholden. URL: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/richtlijnen/2011/03/14/beleidsnotitie-studiefinanciering-studeren-is-investeren.html>.